

Ірина Анатоліївна КАНЦІР

кандидат економічних наук,
доцент,

кафедра економіки та менеджменту,
Відокремлений структурний підрозділ

«Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури»

E-mail: kanthir_02@ukr.net

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Канцір, І. А. Макроекономічний підхід до забезпечення стійкого розвитку фінансового сектору [Текст] / Ірина Анатоліївна Канцір // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 25. – № 1. – С. 117-122. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Стійкий розвиток та функціонування фінансового сектору виступає визначальним чинником макроекономічної стабільності. У період глобальних криз та трансформаційних перетворень фінансовий сектор потребує суттєвих реформ та новацій, які б сприяли забезпеченню фінансової стабільності на макро- та макрорівні. Нагальною проблемою виступає посилення кризових явищ в економіці, що загрожує стабільності функціонування держави. Домінантою ефективного функціонування фінансового сектору вважається вибір моделі функціонування фінансової системи; ефективність фінансових регуляторів; наявність дієвого фінансово-кредитного механізму; дієвість нормативно-правового механізму забезпечення фінансової діяльності.

Мета. Аналіз теоретичних аспектів забезпечення фінансової стабільності, дослідження доцільності впровадження макропруденційного нагляду.

Метод (методологія). У процесі дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: абстрактно-логічний (при розкритті теоретико-методологічних засад макропруденційного регулювання, при узагальненні та формулюванні висновків); синтезу і системного аналізу (для обґрунтування сутнісних характеристик макроекономічної та фінансової стабільності); системного аналізу та теоретичного узагальнення (для удосконалення методики оцінки рівня та окреслення інституціональних передумов макропруденційного регулювання у фінансовому секторі національної економіки); логічного узагальнення (для обґрунтування підходів та пропозицій щодо удосконалення шляхів забезпечення фінансової стабільності та оптимізації заходів макропруденційного регулювання).

Результати. За результатами проведеного дослідження систематизовано домінуючі напрями дослідження сутності дефініцій «макроекономічна стабільність» та «фінансова стабільність». Окреслено шляхи та напрями імплементації заходів макропруденційного характеру у фінансовий сектор національної економіки. Визначено доцільність зміни вектору регуляторної політики в контексті переходу від мікро- до макропруденційного нагляду, що сприятиме стабілізації та стійкості (опірності) до шоків фінансового сектору національної економіки.

Ключові слова: фінансовий сектор; фінансова стабільність; макроекономічна стабільність; стабільність; системні ризики.

Iryna Anatoliyivna KANTSIR

PhD in Economics,
Associate Professor,
Institute of Innovation Education
Kyiv National University of Construction and Architecture
E-mail: kanthir_02@ukr.net

MACROECONOMIC APPROACH TO THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SECTOR

Abstract

The expediency of macroprudential approach for financial stability ensuring is proved. Strategic priorities, goals and objectives of reforming the system macroprudential regulation are defined. Implementation of the mechanism to ensure the stability of the financial sector is considered in the article.

Introduction. *Sustainable development and functioning of the financial sector have become the determining factor of macroeconomic stability. In the period of global crisis and transformational changes the financial sector is in need of significant reforms and innovations that have contributed to financial stability at the macro and the macro level. Strengthening of the crisis phenomena in the economy that threatens the stability of the state becomes the urgent problem. The choice of the model of functioning of the financial system; the effectiveness of financial regulators; the existence of effective financial and credit mechanism; the efficacy of legal mechanism of ensuring the financial activities are considered to be the dominant feature of the effective functioning of the financial sector.*

Goal. *The purpose of the article is the analysis of theoretical aspects of financial stability, a study of the feasibility of implementation of macroprudential supervision.*

The method (methodology). *In the process of the study the general scientific and special methods of scientific knowledge are used. They are the method of abstract logic (to disclose theoretical and methodological foundations of macroprudential regulation, to generalize and formulate the conclusions); method of synthesis and system analysis (to justify the essential characteristics of macroeconomic and financial stability); method of systematic analysis and theoretical generalization (to identify institutional prerequisites of macroprudential regulation in the financial sector of the national economy); method of logical generalization (to justify approaches and proposals for improving ways to ensure financial stability and optimize the mayor macroprudential regulation).*

Results. *According to the results of the research the dominant direction of the study of the essence of definitions "macroeconomic stability" and "financial stability" have been systematized. The ways and directions of implementation of macroprudential nature in the financial sector of the national economy are determined. The expedience of changing the vector of regulatory policy in the context of the transition from micro to macroprudential supervision is determined. That will contribute to the stabilization and sustainability (resistibility) to shocks in the financial sector of the national economy.*

Keywords: *financial sector; financial stability; macroeconomic stability; stability; systemic risks.*

JEL classification: G18

Вступ

В умовах фінансово-економічної та політичної кризи дедалі більшої актуальності набувають питання забезпечення стабільності фінансової системи як складової національної економіки. Міжнародні фінансові інституції здійснюють апробацію фінансових інструментів та механізмів регуляторного характеру з метою стабілізації фінансового сектору, підвищення його опірності до системних ризиків та активізації розвитку.

Дослідженню кризових явищ та впровадженню заходів стабілізаційного характеру й макропруденційного підходу як інструментарію фінансового регулювання присвячено праці вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Барановського, Я. Белінської, О. Василика, В. Коваленко, Я. Міркіна, В. Міщенко, С. Міщенко, С. Науменкової, Б. Пшика, Дж. Стігліца, Т. Смовженко та ін. Аналіз сучасних тенденцій та пошук шляхів подолання наслідків кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності набув поширення у 90-х роках ХХ сторіччя. Проте акцент здійснюється зазвичай на вдосконаленні регуляторних процесів на фінансовому ринку, у той час, коли макропруденційний підхід та доцільність його впровадження вивчені ще недосконало.

Мета та завдання статті

Мета та завдання статі полягають у дослідженні шляхів та методів забезпечення фінансової стабільності з наголосом на заходах імплементації макропруденційного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження

У сучасному суспільстві під впливом політичної та економічної політики держави формуються принципово нові підходи до стабілізації фінансової ситуації на макро- та макrorівні. Диференціація поглядів та підходів безпосередньо пов'язана із тлумаченням дефініції «стабільність».

Стабільність – це стан сталого функціонування усіх складових економіко-правових та політичних відносин, на засадах збалансованості інтересів основних суспільних груп, у якості критерію стану функціонування суспільства. Зважаючи на багатогранність цієї категорії, наголосимо на прямій залежності макроекономічної та фінансової стабільності.

Макроекономічна стабільність – це стан рівноваги національної економіки, який сприяє економічному зростанню, стабільності грошової одиниці та зміцненню позиції держави на міжнародній арені.

Макроекономічна стабільність забезпечує економічне зростання, яке досягається на основі підвищення ефективності виробництва із застосуванням досягнень науки і техніки, повної зайнятості – забезпечення робочими місцями усіх, хто бажає і здатний працювати, сталих цін (рівня інфляції), досягнення рівноваги у зовнішньоекономічних зв'язках, що відповідно відображається у сталому курсі національної валюти та активному сальдо платіжного балансу [1].

Макроекономічна стабільність – це стан національної економіки, за якого реалізуються процеси економічного зростання, повної зайнятості працездатного населення, рівня інфляції та позиції держави на міжнародній арені.

Макроекономічна стабільність безпосередньо пов'язана із стабільністю фінансовою, адже без ефективного функціонування фінансового сектору національної економіки, тобто усіх його інституцій, неможливо забезпечити поступ економіки, цінову стабільність, зайнятість населення.

Фінансова стабільність – це одна із компетенцій фінансової системи як сектору (складової) національної економіки.

Фінансова стабільність – це стійкий стан фінансової системи країни, що дає змогу забезпечити безперебійне здійснення розрахунків в економіці, високий рівень довіри до фінансово-кредитних установ, відсутність надмірної можливості управління фінансовими ризиками, а також запас міцності у фінансовій системі, що дає змогу протистояти негативним економічним шокам у майбутньому та запобігати їх негативному впливу на економіку [2, с. 91-96].

Фінансова стабільність національної економіки може бути визначена як такий режим її функціонування, коли вона перебуває в динамічному стані фінансової рівноваги, тобто в разі екзогенних або ендогенних шоків її відхилення від рівноваги залишається у заданих межах і вона здатна повернутися в режим фінансової рівноваги [3, с. 17-18].

Досить часто у наукових колах набуває поширення підхід до визначення фінансової стабільності з позиції протилежності, тобто як противага фінансовій нестабільності.

Фінансова стабільність – це відсутність нестабільності, ситуації, в якій економічна діяльність перебуває під негативним впливом коливань цін на фінансові активи або існує нездатність фінансових установ виконувати взяті на себе зобов'язання [4].

Забезпечення фінансової стабільності на макrorівні реалізується шляхом упровадження заходів, метою яких є ефективне функціонування фінансової системи та її здатність протистояти системним шокам. Домінантою ефективного функціонування фінансового сектору вважається вибір моделі функціонування фінансової системи; ефективність фінансових регуляторів; наявність дієвого фінансово-кредитного механізму; дієвість чинного законодавства у галузі фінансів.

Фінансова стабільність безпосередньо залежить від відповідності та ефективності взаємодії усіх структурних ланок фінансової системи, якості фінансових послуг.

Вразливість фінансової стабільності визначається ступенем невідповідності структури фінансової системи загалом та якості фінансових послуг, зокрема потребам фінансових інститутів та реального сектору економіки у швидкості обігу і структурі потоків ліквідності за термінами, валютою, напрямками використання [5, с. 66].

Основними ознаками стабільності фінансової системи виступають:

- впорядкованість та системність діяльності усіх складових фінансової системи; забезпечення налагодженого зв'язку між елементами фінансової системи;
- налагоджений механізм державного фінансового регулювання; гнучкість, адаптивність та керованість фінансової системи;
- здатність корегування системи у змінних фінансових умовах та здатність збереження рівноваги; стабільність позитивної динаміки зростання у структурі фінансової системи [6, с. 229].

Об'єктивним атрибутом фінансової стабільності вважається: політична стабільність, інвестиційна привабливість, відсутність екзогенних та ендогенних шоківих явищ.

Розуміючи фінансову стабільність як властивість фінансової системи адекватно і з мінімальними витратами змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформацій економічної системи, можна визначити напрями забезпечення фінансової стабільності:

- визначення найбільш слабких (вразливих) ланок фінансової системи як джерел виникнення ризиків;
- дослідження каналів трансмісійного механізму;
- кількісна оцінка ризиків;
- визначення пріоритетів і відповідних заходів щодо трансформації структури фінансової системи для покращання такої її властивості, як стабільність;
- окреслення рівнів реалізації відповідних заходів на наднаціональному і національному рівні [5, с. 66].

Домінуючим компонентом у забезпеченні стабільності виступає фінансово-економічна безпека. Фінансова безпека – це базова компонента економічної та національної безпеки.

Фінансова безпека – це складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки, яка містить:

- стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів;
- гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі;
- готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів;
- підтримка соціально-політичної стабільності суспільства;
- формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [7, с. 14].

Фінансова безпека держави знаходиться під впливом екзогенних та ендогенних чинників.

До зовнішніх загроз фінансовій безпеці відносять: глобалізаційні процеси, зростання обсягів зовнішнього боргу, низький рівень розвитку ринку капіталу та його інфраструктури, нестабільність, фінансово-економічну кризу, залежність від зовнішнього кредитування.

Внутрішні шоки виникають усередині держави як наслідок недосконалої фінансово-економічної політики держави, злочинності на усіх рівнях влади, політичної нестабільності, зубожіння населення, ефекту масштабу фінансових витрат, недовіри населення до влади у всіх її проявах.

Складно поставити між ними знак більшості чи меншості, адже глобальна фінансова криза мала суттєвий вплив на фінансову ситуацію в Україні, а в умовах сьогодення військовий конфлікт та окупація окремих територій України сприяли значному спаду національної економіки в контексті усіх її складових.

Базис забезпечення фінансової стабільності складають стратегічні напрями, які визначають довгострокову і середньострокову перспективу використання фінансів і передбачають вирішення головних завдань розвитку суспільства як в економічній, так і в соціальній сферах. Водночас держава здійснює низку заходів щодо використання фінансових відносин з точки зору вирішення тактичних завдань, а саме – щодо мобілізації й ефективного використання фінансових ресурсів, регулювання економічних і соціальних процесів, стимулювання розвитку НТП, окремих галузей економіки, окремих територій.

Еволюція шляхів забезпечення фінансової стабільності на національному рівні розпочалась із застосування політики пруденційного нагляду, яка імплементувалась у контент-аналізі певних показників діяльності учасників фінансового ринку. Тобто пруденційна політика фактично реалізовувала у собі принципи мікропруденційного підходу. Негативною домінантою проведення пруденційної політики виступала вибірковість, тобто базисом слугували результати аналізу фінансової звітності окремих фінансових установ, що не відображає реальної ситуації на фінансовому ринку.

З метою забезпечення стабільності у фінансовому секторі загалом розпочалась імплементація макропруденційної політики.

Макропруденційна політика вважається одним з основних шляхів забезпечення фінансової стабільності, метою якої виступає прогнозування впливу коливань у фінансовому секторі на національну економіку як інструменту забезпечення сталого функціонування та розвитку держави на мікро- та макроекономічному рівнях.

Необхідність використання саме макропруденційного нагляду як методу забезпечення фінансової стабільності обумовлена тим, що пріоритетним напрямом трансформації вітчизняної фінансової системи має стати посилення сегмента фінансів, спрямованого на модернізацію та інноваційний розвиток реального сектору. Специфіка фінансування інноваційних процесів означає покриття вищих ризиків шляхом розвитку системи моніторингу системних ризиків на макрорівні, ризик-менеджменту – на макрорівні, пруденційного нагляду, системи збору та розкриття інформації [5, с. 77].

Зниження рівня системних ризиків можливе через оновлення регуляторного механізму, впровадження нових інструментів та методики їх використання.

Ефективним способом відновлення фінансової стабільності є перехід від мікро- до макропруденційної політики, яка передбачає підвищення ефективності державного регулювання та нагляду за усіма складовими фінансової системи, що сприятиме її стабілізації та стійкості (опірності) до шоків.

На сучасному етапі одним із домінуючих суб'єктів макропруденційної політики вважається Рада з фінансової стабільності.

Стратегічними напрямками розвитку макропруденційної політики як ключового інструментарію регулювання системних ризиків, які потребують подальшого дослідження і вдосконалення, слід вважати розробку ефективної системи створення буферів капіталу та ліквідності фінансових установ, запровадження обмежень на найбільш ризиковані напрями діяльності фінансових установ (наприклад, торгівлю цінними паперами, операції на ринку деривативів тощо), реформування основних сегментів фінансового ринку щодо правил і принципів їх функціонування, регулювання контрагентських відносин на фінансовому ринку, проактивне регулювання системно важливих фінансових установ [8, с. 23].

Отже, на сучасному етапі дедалі більшої ваги набувають тенденції впровадження механізму макропруденційного регулювання на засадах [9, с. 131-141]:

- надання Національному банку України повноважень мегарегулятора макропруденційного нагляду;
- постійний моніторинг фінансово-економічної ситуації в державі;
- імплементація методичних підходів до оцінки фіскального простору;
- автономія окремих фінансових регуляторів;
- упровадження сучасних інструментів нагляду.

Висновки та перспективи подальших розвідок

За результатами проведеного дослідження методів забезпечення фінансової стабільності на макрорівні можна зробити висновок про доцільність упровадження макропруденційних заходів регулювання та забезпечення стабільності фінансового сектору. Об'єктивним атрибутом фінансової стабільності виступають: політична стабільність, інвестиційна привабливість, відсутність екзогенних та ендогенних шоківих явищ.

З метою забезпечення фінансової стабільності доцільно провадити макропруденційну політику, місія якої полягає у забезпеченні та підтримці фінансової стабільності, тобто зниженні або попередженні системних ризиків та спроможності фінансової системи протистояти негативним екзогенним та ендогенним чинникам.

Список літератури

1. Macroeconomic Stability // The Reut Institute [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reut-institute.org/Publication.aspx?PublicationId=1299>.
2. Пшик, Б. І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву [Текст] / Б. І. Пшик // Вісник СевНТУ: Збірник наукових праць. – Вип. 138/2013. – Севастополь, 2013. – С. 91-96. – Серія «Економіка і фінанси».
3. Унковська, Т. Є. Системне розуміння фінансової стабільності: розв'язання парадоксів / Т. Є. Унковська // Економічна теорія. – 2009. – №4. – С. 14-33.
4. Crockett, A. The Theory and Practice of Financial Stability [Electronic resource] / A. Crockett // GEI Newsletter Issue. Global Economic Institutions. – 1997. – № 6. – Mode of access: <http://www.cepr.org/gei/brep2.htm>.
5. Белінська, Я. П. Фінансова стабільність: сутність та напрями забезпечення [Текст] / Я. П. Белінська, В. П. Биховченко // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 4 (17). – С. 57-67.
6. Артеменко, І. А. Фінансова стабільність держави як складник макроекономічної стабільності національної економіки [Текст] / І. А. Артеменко // Молодий вчений. – № 10 (25). – 2015 р. – С. 229.
7. Савицька, О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. – №3. – С. 14.
8. Сисоєва, Л. Ю. Передумови розвитку наглядових підходів до регулювання системних ризиків у фінансовій сфері [Текст] / Л. Ю. Сисоєва, А. В. Буряк // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 1-2(2). – С. 20-23. – Серія «Гроші, фінанси і кредит».

References

1. *Macroeconomic Stability*. (2016). Retrieved from: <http://reut-institute.org/Publication.aspx?PublicationId=1299>.
2. Pshy`k, B. I. (2013). Financial stability: the nature and features of. *Visny`k SevNTU: Zbirny`k naukovy`x pracz`*,138, 91-96.

-
3. Unkovs`ka, T. (2009). Systematic understanding of financial stability, solving paradoxes. *Economics*, 4, 14-33.
 4. Crockett, A. (1997). *The Theory and Practice of Financial Stability*. Retrieved from: <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm/>
 5. Belinska, Y. V. (2010). Financial stability: the nature and direction of software. *Strategichni priority`ty*, 4 (17), 57-67.
 6. Artemenko, I. (2015). The financial stability of the state as a component of macro-economic stability of the national economy. *The young scientist*, 10 (25), 229.
 7. Savitskaya, A. (2012). Assessment and ways to ensure the financial security of Ukraine. *Economic Forum*, 3, 14.
 8. Sysoieva, L. (2014). Background of supervisory approaches to the regulation of systemic risk in the financial sector. *Economic Journal – XXI*, 1-2 (2), 20-23.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2016 р.